

Geachte aanwezigen,

Noord-Nederland zet stevig in op sterke economische clusters rond agrofood, water, healthy ageing, sensoren en energie. Mondiale thema's die passen bij de kennis en bedrijvigheid in onze regio.

Dat doen we niet alleen, maar in nauwe samenwerking. Duitsland is daarbij een natuurlijke bondgenoot. Vanwege de nabije ligging, bestaande verbindingen, overeenkomstige economische structuren, culturen en belangen. Dat geldt zeker voor het thema energie.

De energiesector is in Noord-Nederland traditiegetrouw sterk vertegenwoordigd. Onze regio

bevindt zich letterlijk bovenop de grootste gasvoorraad van Noordwest-Europa. Daaromheen is een uniek en innovatief cluster ontstaan, met ruim 400 bedrijven en 30.000 banen, rondom groene energie en energietransitie.

Komende jaren wordt voor circa €25 miljard geïnvesteerd in energieopwekking, -infrastructuur en -kennis. Daarmee mag onze regio zich met trots de Energy Valley van Nederland noemen.

De connectie met Duitsland is zeer sterk. Uiteraard vanwege de eveneens sterke energiesector, met name op het gebied van groene energie.

Maar ook vanwege allerlei bestaande verbindingen, samenwerkingsprogramma's en investeringen.

Zo bouwt het Duitse E.ON bijvoorbeeld in Delfzijl een hypermoderne Waste-to-Energy centrale, zijn de molens voor het grootste Nederlandse onshore

windpark geleverd door Enercon uit Aurich en heeft de Buss Group uit Hamburg recent besloten in de Eemshaven de Orange Blue Terminal te bouwen voor de Duitse offshore windparken.

Vanuit het Interreg programma 'Nachhaltige Energie Niederlande Deutschland' werken Noord-Duitsland en Noord-Nederland bijvoorbeeld nauw samen om de actieve energieclusters, en dan met name het MKB, aan beide zijde van de grens te verbinden. In dit kader lopen diverse uitwisselingsprogramma's over onder meer energiebesparing, duurzaam bouwen, bio-energie en zonne-energie.

Daarnaast wordt ook vanuit het Interreg-project Hansa Energy Corridor samengewerkt met bedrijven, wetenschappers en overheden in Niedersachsen en Bremen. Deze krachtenbundeling is er op gericht de gezamenlijke

kennisbasis op diverse strategische energievraagstukken te versterken.

Zowel door energie-instituten te koppelen, maar ook via concrete projecten met het bedrijfsleven.

Uiteindelijke doel is vanuit de Duits-Nederlandse samenwerking andere landen rondom de Noordzee aan te haken, en uit te groeien tot een 'European Energy Region of Excellence'. Alle ingrediënten daarvoor zijn aanwezig.

Onze regio bevindt zich in het hart van de Europese Gasrotonde. Met transnationale verbindingen naar onder meer Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Scandinavië, en grootschalige ondergrondse gasopslag. Hieromheen is veel kennis over gas en de rol als transitiebrandstof naar een duurzaam energiesysteem.

De Nederlandse Gasunie uit Groningen is sinds 2008 ook actief in Duitsland als beheerder van een groot deel van het gasnet. Tevens werken Duitse en Nederlandse gasbedrijven nauw samen om via de Nordstream de verbinding naar Rusland uit te breiden. Maar de samenwerking gaat verder.

Het snelgroeiende aandeel groene energie uit bijvoorbeeld zon en wind vereist voldoende flexibiliteit om een stabiele energielevering te garanderen. Iets wat zeker in Duitsland nadrukkelijk speelt. Gas biedt daarbij uitkomst. Het is niet alleen de meest schone fossiele brandstof, maar ook zeer flexibel inzetbaar, als noodzakelijke back-up. Het gas zelf kan ook worden verduurzaamt door omzetting van biologische restmateriaal in groen gas, ofwel eco-gas. Dit kan direct op het bestaande net, om te bufferen en eenvoudig bij de klant te brengen.

De potentie voor Groen Gas is enorm. Diverse partijen aan weerszijden van de grens werken nauw samen op dit thema. Dat blijkt wel uit het groen gas programma dat dit najaar zowel tijdens de Energy Delta Convention Groningen als de Oldenburger Gastage plaatsvindt. Hier komen vele Duitse en Nederlandse bedrijven samen om de laatste groen gas ontwikkelingen met elkaar te delen. Daarnaast wordt bijvoorbeeld ook via een Majeur Interreg project de Groen Gas kennis over de grens aan elkaar vervlochten.

Ook op andere terreinen versterken we elkaar. Voor de kust van Duitsland en Nederland worden bijvoorbeeld grote offshore parken gebouwd. De strategische ligging aan de Noordzee biedt daarbij alle kansen om een aantal zaken samen op te pakken. Bijvoorbeeld bij de ontsluiting van de windparken of benutting van elkaars expertise op

het gebied van turbines en offshore logistiek. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor wind op land of energiezuinig bouwen waar Duitse en Nederlandse bedrijven nauw samen optrekken.

Duitsland en Nederland zijn zeer complementair aan elkaar als het gaat om energie. Dit biedt allerlei kansen om door samenwerking nog meer kracht en kennis te ontwikkelen. De omvangrijke energie-investeringen vormen daarbij een sterke banenmotor waarbij nu al sprake is van de nodige grensoverschrijdende uitwisseling van vakmensen. Dit zal met de projecten en activiteiten alleen maar toenemen. Ook daar kunnen we elkaar versterken. De toenemende groene energie-investeringen vragen om meer, goedgeschoolde arbeidskrachten. Zowel op WO, hbo als mbo niveau. Dit wordt versterkt door de vergrijzing in de energiesector. Komende jaren zullen tienduizenden nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan.

Het complexere energiespeelveld vraagt daarbij om steeds meer geavanceerde kenniswerkers en vakmensen. Dit vereist een verder vergroening van het arbeidsaanbod. Zowel via nieuwe instroom, maar ook door een geïntegreerd opleidingsaanbod van technische en niet-technische, alsmede fossiele en niet-fossiele kennis.

Door nauwe Duits-Nederlandse samenwerking kan beschikbare kennis worden gebundeld en kunnen nieuwe energieopleidingen worden vormgegeven voor de energievakmensen van de toekomst. Dit gebeurt nu al. Bijvoorbeeld via de 'European Master in Renewable Energy' die binnenkort vanuit Groningen start, als onderdeel van het EUREC programma met onder meer ook de universiteit van Oldenbrug en Kassel.

De Nederlandse energiekennis wordt vanuit het Noorden gebundeld in de Energy Academy. Zo

kan de aanwezige kennis ook gestructureerd worden gekoppeld aan Duitse topinstituten op dit vlak, om te voldoen aan de toenemende vraag naar nieuwe energiespecialisten.

De verdere bundeling van fundamenteel en toegepaste kennis is een belangrijke opgave. Een gezamenlijk opgave. Door nauw samen op te trekken ontstaat er een passende grensoverschrijdende arbeidsmarkt met state-of-the-art kennis, projecten en werkgelegenheid.